

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Den Hollantschen Icarvs

Hazart, Cornelius

T'Antwerpen, M. DC. LXIV.

Het XVII. Capittel. Verdedinghe van andere Schriftuer-plaetsen van my
voor-ghestelt inde Victorie van Roomen.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71360](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71360)

ghenisse te hebben, ende sich selven niet teghen te spreken.

Antw. Kloech aen Peeni, obertuyghet my hier van leughen/ ofte bedroggh) is't dat ghy kondt/ ghelijck ick u in 't boozgaende ober-tuyghet hebbe van neghen ofte thien grobe/ ende tastelycke leughens. Doch hier staet ghy nu beschaemt met uw' eyghen bedroggh/ende siet uyt mijne boozgaende antwoorde dat ick niet alleen niet en hebbe bedrogen/maer oock mijn selven niet teghen-ghesproken.

HET XVII. CAPITTEL.

Verdedinghe van andere Schriftuer-
plaetsen van my voor-ghestelt inde
Victorie van Roomen.

Hazart. Pag. 65.

Paulus heeft op verscheyden plaetsen van syne tyt-
ven versocht de ghebeden van de geloobighen hier
levende op aerden / 't selve hebben de Isracliten ge-
daen in opsicht van Jeremias, en Samuel, segghende:
Bide voor ons. Ergo veel meer is dit geozloft ten op-
sicht van de heylighen des hemels.

Peenius pag. 260. Alle dese, en diergelijcke ex-
empelen spreken uydruckelijck van de ghebeden
der levende in dit leven.

Antw. Dat hebbe ick bekent: maer ick hebbe ghe-
braeght in mijn Victorie, oft men gheene betuygen
magh by-bringhen tot bevestinghe van eenigh leer-
stuk/ de welke uyt Schryfture gherocken worden
booz wettelijcke consequentie? seght ghy dat neen?
soo thoont my dan/ sonder de minste consequentie te
maecken / darmen de spraeckeloose kinders magh
doen

doopen. Seght ghy dat jaer: soo bestaet dan mijn argument a majori ad majus, van mindere, dat is / van de lebende menschen / tot meerdere, dat is / tot de Heylighen des hemels.

Peenius. Vyt het ghene de Heylighen in dit leven doen, en magh men gheen artijckel des gheloofs maecken van den staet der Heylighen in 't eenwigh leven, 't en zy datmen ons thoone eenigh uyt-ghe-druckt Woort Godts.

Antw. Hoe hout ghy het dan booz een leer-stuck / datmen de sprakeloose kinders magh doopen / daer ghy nochtans gheen uyt-ghezucht Woort Godts hebt: maer kondt dit alleenlyck bewijzen uyt het Woort Godts dooz consequentien; ghelijck ick hier doe ten opfichte van 't verfoeck van de ghebeden der Heylighen: Is het u dan meer gheoorloft een leer-stuck te maken dooz consequentien als het ons is? Du / behalven dit / hebben wy het uyt-ghezucht Woort Godts / datmen den Heylighen heeft aentoe-pen / ghelijck blijkt uyt de exempelien / in 't booz-gaende gheselt.

Peenius. De allegerde Schriftuer-plaetsen en bewijzen niet, dat de Heylighen hier op aerde levende, religieuselijck aengheroepen zijn, ofte aengheroepen moghen worden: maer alleenelijck dat 't ons gheoorloft is te verfoecken, dat wy door de ghebeden van andere Heylighen hier op aerden levende, geholpen werden, de welcke onsen noot in het particulier, of sien, of door woorden, beden, ende bievien van onse saken sekere kennisse konnen hebben.

Antw. De reden dan / waerom men de ghebeden der lebende magh verfoecken / om geholpen te worden / is / soo ghy seght / om dat sy sekere kennisse konnen hebben van onsen noot: maer hier naer sul-len wy sien / dat dese reden doock plaetse grijpt in de Heylighen des hemels / soo maghmen dan noch meer
C c
bol.

volgens twee eppen reden/ hare gebeden verfoechen om gheholpen te worden / om dat-se ons beter konnen helpen / nu saligh weseude/ dan de lebende. Het nu aengaet het religieus aentoecken der lebende: ik hebbe nu meermael gheseyt / dat de reden ons wijst / ende eene algheemeene roestemminghe is van alle menschen / dat de eere moet wesen naer proportie van den persoon diemen eert: waer up volghet dat het verfoeck van de ghebeden der lebende/ doopgaens borgerlyck is / om dat de lebende borghers sijn ende menschen; maer de Heylighen des hemels sijn meerder als borghers/ nochtans minder als God: soo moet nootzakelijck dat verfoeck van haere gebeden/ meerder als borgherlyck sijn/ ende minder als goddelijck, want de eere moet wesen nae de proportie van den persoon die-men eert.

Dies niet-teghenstaende kan-men oock een lebende een verfoeck doen dat meerder als borgherlyck is / wanneer men opsicht heeft / op haere boven-natuerlijcke gaeven alleen / want het verfoeck moet groeyen / nae proportie van de qualiteiten/ diemen aensiet inden persoon/ die-men verfoecht.

Peenius. Indien Hazart seght; dat de ghebeden der Heylighen noch in dit leven weseude, zyn verfocht, en daer toe aen-ghesproken, ergo veel meer maghen dit doen aen haer als sy nu verheerlijck sijn in den hemel: Soo antwoorden wy, dat boven ghehoont is, hoe dat die van het Pausdom niet een bloote aensprake, maer een religieuse aentoeppinghe beweiren.

Antw. Hier op heb ick u nu datelijck in mijn boopgaende antwoorde/ ende elders meer/ volbaert/ trouwende dat de aensprake / ofte eere moet wesen nae de proportie van den persoon/ die men met eer bidt/ ghe aenspreekt/ ofte verfoecht.

Peenius. Soo by aldien dan de aentoeppinghe der Heylighen by den Paus ghesinden niet anders en is als foodanigh een aensprake, soo laet ons Corn. He.

zart bewijzen, dat de Heylighen by de menschelijcke
ke saecken zyn, en die aansprake, oft dat verloeck
hooren, als't met de stemme gheuyt werdt.

Antw. Heb ick niet wel gheseydt dat het ten lesten
moet uyt-komen op het hoozen der Heylighen, doch
dat sulken wy hier naer sien / als ghy breeder hier
in sult handelen.

Peenius Pag. 261. Ofte indien de Heylighen niet
teghenwoordigh en zyn, door wat boden sy daer
van verwitticht werden.

Antw. Augustinus, soo wy in't boozgaende gehoozt
hebben / is van opinie dat dese boden, ende de Enge-
len zyn/ende de menschen die komen te sterben. Dit
sy gheuoegh op dit pag / de andere middelen sullen
wy hier naer hoozen / als wy sullen handelen vande
menschap / ende kennisse der Heylighen: want Pe-
nius, soude hier wederom gerne alle onder mal-
handeren bodden. Du segghe ick / dat sy geen boden
van uoode en hebben.

Peenius. De wijle de ernstighe ghebeden somtijts
door inwendigh suchten des herten, sonder uyt-
wendighe stemme gheschieden, soo laet hem ons
verklaeren, hoe dat de Heylighen die heymelijke
sacringhen, en die verborghentheyt des herten in-
sien, ende die ernstighe ghebeden van de hypocri-
sche onderscheyden.

Antw. Seght ons eerst / hoe de Enghelen malcan-
ders gheuoechen sien / want anders en konen sy niet
malhanderen niet handelen. Verstaen wy waarom
en konen die heymelijke versuchtinghen van Godt
niet agopenbaer worden / ghelock op de gheoach-
ten des herten veropenbaer. Heeft aen den H. Petrus,
Paulus, Samuel, &c. ?

Peenius. Indien de aenroepinghe der Heylighen
is soodanigh een aanspraecke oft verloeck, als dat
van Paulus, waer door hy en die van *Thessalonica*,
aen

aen den Hebreën, aen den Romeynen, aen die van Ephestien &c. schrijvende, haer voorbiddinge verflocht heeft, soo laet die van het Pauldom oock selve brieven schrijven aen den verstorven Heylighen, in die welke sy haerlieder voorbiddinge verfoecken, ende begheeren.

Antw. *Risum teneatis amici*, vrienden hout u van laechen / want Peenius meent / dat de aentoeppinge der Heyligen soodanigh ten verfoeck niet en kan wesen gheschiedt dat van Paulus, aen die van Thessalonica, ende andere / ten zy datse dooz gheschreven brieven gheschiede. Wel? hoe is dan de aenspraak der Israëlieten gheweest tot Samuel, ende de Propheet Jeremias? gheschiede dese oock haer voorbiddinghe dooz brieven verfoecht? Doch / ick sie wel waer dit valt is / Peenius moet hier nootsakelijck inboepereu een praet / oft twee / dat hier soo veel past / als een tanghe op een vercken: Laet ons hoozen.

Peenius. Voor eenige jaren heeft een seker Franciscaner Munnick Benedictus, te Lions een Boeck laten drucken, met desen tijtel, *Summa peccatorum*, ende heeft dien aende Maghet, de Moeder Gods toegheeyghent, schrijvende aen haer eenen brief, en segghende, dat de afgestorvene aen ons konen schrijven, ende wy wederom aen haer.

Antw. Op dat dit hier te propooste sou dienen / so sount ghy hier niet moeten besuipren / datmen de heylighen niet en kan aanspreken als dooz brieven gheschiedt Paulus gedaen heeft in de aanspraak tot die van Thessalonica, en andere meer.

Du wat desen Benedictus aengaet / dat is eene speculatie van een besonder persoon / niet boozghesicht als eene leere / maer als eene toe-eygheninghe (sijn) Boeck; in welke ghelegghentheyt / doozgaende vele dinghen gheseyt worden / lof redens-wijse, maer niet om eenighe sake te bevestigen: daer moeten wy andere bondigher argumenten boozt-gebracht wezen.

ten / om de aentroepinghe der Heylighen om verre
te rooten: of soo ghy meynt dat dit bondigh is / stele
het dan eens in eene goede forme van eenen Syllogis-
mus, of reden-kavelinghe, en laet ons sien wat ghy hier
niet sult besnyren.

Peenius. Alexander Guagninus Veronensis, een
Ridder, en Overste van Voet-knechten in de Be-
schrijvinghe van Sarmatia Europæa, van de Religie
der Moscoviten, ende Ruthenen, verhaelt, dat wan-
neer een man van groot aensien by haer sterft, als dan
de Metropolitanus, of de Bisschop een brief schrijft
aen S. Peeter met sijn zeghel, ende onderschrijvin-
ghe van sijn handt bevestight, welcken hy leght op
de borst van den Overledenen, getuyghenisse geven-
de van sijn goede, ende gods salighe wercken.

Antw. Ick en kan niet gheloooven dat uwe Pro-
fessie dit ghesien / oft gheconfidereert hebben / om
dus wil dat ick niet en ghelooobe / dat sy dit souden
hebben laten passeren: want dit is soo secht / dat het
sijn selven schaemt. Peenius wilt bewijzen / dat de
Roomsche Catholijcken / souden hielden schryven
aen den Heylighen / en hier komt hy voort / met het
exempel van de Moscoviten, ende Ruthenen, als of hy
niet en wist / dat die van ons worden gehouden voor
ketters / ende nyghelacchen in dit stuck selve / het
welcke hy hier voort-selt: 't is eben of hy wilde be-
toonen dat de Roomsche Catholijcken niet en houden /
by exempel / vande transsubstantiæ, en dat hy / tot be-
vestinghe van sijn segghen / ons voortbraght de leere
der Ghereformeerde, soude dit niet wesen een bondigh
bewijs?

Peenius. Conrardus Dantzingher, die ghesant is
ghewest, ghesonden aen den Russen, verhaelt, dat
de Bisschoppen van 't Landt Ruisia, uyt een beson-
der Privilegie van den Paus, de se brief eenen jeghe-
lijck, maer diels, met gelt koopt, pleghen mede te
deelen, welcke sy daer naer, als een paspoort, den

Overledenen in 't graf by-legghen, op dat soo wa-
neer de afghestorvene voor de poorte des hemels
komt, Petrus dit paspoort ghesien hebbende, hem
sonder vertoeven in laete. &c.

Antw. Wat van de sake selve is / en wille ick niet
ondersoecken / maer dat weet ick wel / dat het ghe-
loghen is / dat dit gheschiet uyt besondere iurisdictione
den Paus van Roomen: of uyt dese sengkhen van Co-
radus Dantzinger, of van Peenius is verhoert / dat het
ick daer: maer segghe eben-wel noch eens / dat het
gheloghen is / dat den Paus van Roomen hem daer
mede bemoept heeft.

Peenius pag. 262. Hier uyt dan, dat de by-ons-
levende Heylighen vande levende zijn aenghesproken
ende vertocht, te willen besluyten, dat oock de af-
ghestorvene Heylighen vande levende moghen aen-
gheroepen werden, is sonder slot reden.

Antw. Dit woxt enkelijck ghe'ept / sonder te be-
wijzen / dat de slot reden niet en betaet. Want het
ghene ghy hier raest van de brijben der Molcomen
ende Ruthenen, dat woxt van ons mede / als een on-
gherijnde sake met recht uyt ghelachen.

Peenius. Jae wy keeren dit argument om: De
by-ons-levende Heylighen en begeren van de le-
vende niet religieuselijck aengheroepen te werden.
ghelijck wy ghehoont hebben Cap. 10. Ergo
oock de afghestorvene Heylighen en begeren van
de levende niet religieuselijck aengheroepen te wer-
den.

Antw. Dit is eben of ick soo seyde: Een sterck be-
gher en wilt niet ge-cert worden / met een Con-
tractelijcke eere / Ergo de Coninghen en willen niet ge-
cert worden met Contractelijcke eere.

Peenius. Daer en is geen twijffel aen, of de Hey-
lighen zijn in den hemel nu noch soo ghesine reghe-
Godt, als sy waren hier op aerde noch levende.

Antw. Daer en is gheen twijffel aen / of de Heylighen zijn inden Hemel nu in meerder weerdigheyt / ende verhebbender in eere / als sy hier waeren op de aerde ; ghelijck sy dan hier opdet aerden soo ghesint waeren / dat se hare ghebeden lieten versoecken naer de qualiteyt van haren persoon / die dese doe hadden / dat is / borgherlijcker-wijse, alsoo zijn sy nu noch gesint in den hemel / datmen van haer ghebeden versoekte nae de weerdigheyt / ende qualiteyt die sy nu hebben / dat is / met eene eerbtedinghe / die meerder als borgherlijck is / ende minder als godlijck.

Peenius. Corn. Hazart soude sijn slot-reden *minor ad majus* beter op dese wijze ghemaect hebben : De Heylighen op aerde noch levende, hebben oyt eene oprechte affectie van eerbiedicheyt tegen Godt, de godlijcke eere die hen opgedragen wiert, verworpen, wel wetende dat sy de godlijcke Majesteyt souden vertoornt hebben, ende dat sy gheene weerdighe, heylighe, en aen Godt seer aengename personen souden konen zijn hebben, indien sy eenighe eere, die haer geensins, maer Gode alleen toequam, aenghenomen hadden : Ergo veel meer, nu sy inden hemel weerdigher, heyligher, ende aen Godt aenghenamer personen zijn, verwerpen dese eere van religieuse aenroepinghe. Ende segghen als noch : Niet ons, o Heere ! niet ons, maer uwen naeme gheeft eere, om uwer goedertierenheyt, om uwer waerheydt wille. *Psalm. 115. 1.*

Antw. Ick soude boozwaer eenen schoonen meester hebben / als ick van Peenius soude moeten leeren argumenteren : want dan soude ick aldus moeten redenen : Peenius noch discipel zijnde en mocht niet gheerert werden boven sijn meesters / ergo Peenius nu Predicant ghetworzen zijnde / en magh niet vererert worden boven 't ghemeen volck : is dit niet een lustigh argument ? naer al dit blijft mijne slot-reden

à minori ad majus, noch goet: Want niet tegenstaende dit nu' argument/ soo blijft dit: Paulus heeft verzocht de ghebeneden van die van Thessalonica, ende andere/ als oock de Israëlitren van Samuel, en Jeremia om door haere voorbiddinghe gheholpen te worden ergo veel meer maghmen dit doen ten opsechte van den Heylighen des Hemels. Doch/ gheleijck de Heylighen hier op aerde levende geene eere die Godt alleen toekomt/ en hebben willen aenbeerden/ soo hebben die die Heylighen des hemels: maer up loochenen wederom (want 't en is noyt van u betwisen) dat het verzoek van de voorbiddinghe der Heylighen / een eere is / die Godt alleen toekomt: Ja/ 't soude eene lasteringhe wesen / te segghen/ datmen Godt niet die eere magh achterholgen / diemen van Heylighen gheeft / want de eere der dienaren alleen en magh niet ghegheven worden aen den Heere/ om dat dese van meerder weerdigheyt is / als die. Ende alsoo blijft mijn voorzgaende argument: à minori ad majus, vast / ende onwederlept.

Peenius Pag. 263. Die van het Pausdom staen toe, dat de aenroepinghe der Heyligen in den ouden Testamente niet ghebruyckelijck is geweest. En nochtans de aensprake, ende het verzoek der levende in het oude testament is ghebruyckelijck gheweest, so en volght dan die, nyt dese niet.

Antw. 't Volght even wel/want schoon de aensprake der afghestorvene Heylighen in den Ouden Testamente niet ghebruyckelijck waer gheweest: Men mocht nochtans nyt het verzoek van de ghebeneden der levende/wel besnyten/ datmen oock de ghebeneden der afghestorvene Heylighen mocht verzoeken / daerom nochtans en moesten die van 't Oude Testament dat niet nootsakelijck in 't verzoek leggen.

En anderen / het heeft een ander opsecht voer de ghene die noch in 't voorzgherozcht waeren/ ende een ander/ voer de ghene die nu in den hemel zijn/ want

behalven beke dingen/ die dese in Godt konnen sien/
 si hebben oock het gheselschap der Engheleu / die
 hier gheduerigh onder de menschen verkeerende /
 voer ghy bekent pag. 346. haer beele dinghen konnen
 aen-dienen / welke ghelegentheyt die van het booz-
 bocht soo niet en hadden / en lieten nochtans / dooz
 andere openbaeringhen Godis / daerom souwtwijlen
 gheene kennisse te hebben van 't ghene om-ginck op
 de aerde / ende van dien kant / ende van de aensprake
 der lebende / mocht-men seer wel besluyten / dat men
 haer mede mocht aenspreken / hoe-wel dit by de Jo-
 den metter daedt niet ghebruyckelijck was / ghelijck
 sommighe van onse schryberg bekennen.

Peenius. Wy versoeken de voorbiddinghe der
 levende, daer door opgheweekt zijnde door het be-
 vel des Apostels. 1. *Timoth.* 2. 1. *Jacob.* 5. 16.

Antw. Wy versoeken de booz biddinghe der Heylighen / hier toe opgheweekt zijnde dooz het exempel
 van *Jacob*, *Gen.* 48. 16. van *Paulus*, 1. *Timoth.* 5. 21. van
Joannes, *Apost.* 1. 14. dooz de leertughe van *Iob* 5. 5. dooz
 der ghesichte van *Judas Machabeus*, 2. *Machab.* 15. 12. &c.
 Het bevel / ofte ghebodt en is niet noodtigh / want wy
 leeren dat het aen-roepen der Heylighen prijsbaer is /
 doch niet gheboden.

Peenius. Wy versoeken de voor-biddinghe der
 levende, daer toe opgheweekt zijnde door de belof-
 tenisse Godts. *Gen.* 20. 7. *Iob.* 42. 8.

Antw. Wy versoeken de booz biddinghe der Heylighen / daer toe opgheweekt zijnde dooz ontallijcke
 mitakelen / die de gheheele werelt ghetuyghen van
 haer ghedaen te ziju / want de beloftenisse en is niet
 van noode / wanneer-men siet booz de ooghen / dat
 spous metter daet bystant / ende hulpe verkrighen.

Peenius. De aenroepinghe der verstorven Heylighen en heeft noch bevel.

Antw. Ten is niet van noode : 't is ghenoech dat
 sy prijsbaer is.

Peenius. Noch belofte,

Antw. Dat en is mede niet noodigh: 't is gemenich dat de gheheele wereldt overtuyghet moede / dat is dooz de booz-biddinghe der Heplighen hulpe / ende bystrandt betwerben.

Peenius. Noch beproeft exempel.

Antw. De beproefde exempels hebb' ick nu meermael boozghefelt. Dan moet ghy my noch seggen waerom de exempelen van de oude Leeraren der Kercke / die de Heplighen hebben aengheroepen / niet beproeft zijn. Ick sal gheetne hooren / of ghy se segaet veroordeelt als quaet.

Peenius. Waer staet het seght Corn. Hazare Pag. 67. dat Godt bevolen heeft, dat het volck van Israel haer toevlucht souden nemen tot Samuel, tot Ieremiam om haer gebeden te versoeken door last, ende bevel Godts? nergens.

Antw. Dat hebb' ick ghebyaeght / om te thoonen datter noch godlyck last / noch bevel noodigh is om den afghestorven Heplighen booz-biddinghe te versoeken / aenghestien dat het volck van Israel de booz-biddinghe van Samuel, ende Jeremias versoekt hebben / sonder uytghedruucht ghebodt Godts: Nu moet ghy my segghen / waerom datter een uytghedruucht ghebodt Godts wordt bereyscht om de booz-biddinghe der afghestorvene Heplighen te versoeken aenghestien dat het volck van Israel haer booz-biddinghe van Samuel, ende Jeremias bereyscht heeft / sonder eenigh ghebodt: of soo daer een is ghetuult thoont het. Vindt ghy't niet thoonen? soo ghyt me dan reden / waerom ghy een ghebodt Godts bereyscht tot de aenroepinge der afghestorvene Heplighen.

Peenius. Indien het volck Israels dit niet heeft moghen doen sonder een expres bevel te hebben, ende van Godt daer toe uydruckelijck ghelast te zijn, &c.

Antw. Het volck van Israel en heeft niet alleen moghen doen sonder bevel / maer heeft meer daer ghedaen sonder bevel / en daerom segge ick oock dat'er gheen bevel Godts noodigh en is / om de afghestorvenen te versoeken.

stobene heylighen booz-biddinghe te versoeken :
ofte soo wel de Isracliten een eyptz bevel Gods heb-
ben ghehadt om de ghebeden van Samuel, ende Jere-
mias te versoeken / thoont my waer Godt haer dit
gheboden heeft.

Peenius, Hoc heeft Hazart dan Pag 66. hier uyt moghen
maken dese slot-reden à *minori ad majus* : Schrifture seght
opentlijk dat de Joden aen Samuel en Jeremias gheseght heb-
ben, bidt voor ons : Ergo veel meer machmen dit doen aen
de selve alst nu verheerlijckt sijn in den Hemel, segghen-
de: Heylighe Samuel bidt voor my: Heylighe Jeremia bidt
voor my ?

Antw. Wat braeghe is dit ? siet ghy niet dat dese
slot-reden wel bestaet ? Want / indien het volck van
Israel sonder bevel Gods de booz-biddinghe van Samuel
ende Jeremias, hier in dit leven hebben moghen ver-
soeken / veel meer maghmen dit doen / sonder eenigh
bevel Gods, wanneer dese heylighen nu verheer-
lijckt sijn in den Hemel / en segghen met meerder
reden / H. Jeremia bidt voor my, als men dede / doe hy
noch was in het leven.

Du en hebt ghy my noch niet opentlijk gheseyt /
of de Isracliten een eyptz bevel Gods hebben gehadt /
om de gebeden van Jeremias, en Samuel te versoeken /
ofte niet.

Peenius, Indien dit volck aen Samuel, en Jeremias dit ver-
soeck wettelijk ghedaen hebben, en sy beyde uyt kracht
van haer ampt, en der Christelijcke liefde, dit den volcke
niet hebben moghen, noch willen weygheren, soo wert
te verghaef een speciale last, en besonder bevel Gods ver-
eycht.

Antw. Maer de braeghe is / of het volck de ghe-
beden van Samuel, en Jeremias hebben wettelijk kon-
nen versoeken / sonder speciale last, ende besonder be-
vel Gods ? Seght ghy dat sae ? waerom versoeckt
ghy dan een speciale last, ende besonder bevel Gods, om
wettelijk de heylighen aen te roepen ?

Du dan / seght my / sonder veel praetsens : hebben
de Isracliten een bevel Gods ghehadt om de ghebeden
van Samuel, en Jeremias te versoeken / of niet ? Seght
ghy

ghy dat sae & thoont my dit uyt-ghebodt ghebodt
in Schysfure: Seght ghy dat neen? soo segghe
dan dat'er mede gheen uyt-ghebodt bevel Gods
van noode is / om de gheboden der af-ghefzorden
Heylighen te versoeken / ofte gheeft my ratiocen
disparitatis, reden van onderscheyt / waerom het nu
meer als het ander?

Peenius. Ick vraghe nu door wat last, en bevel Gods, die
bedel-munniken lanckx de straten, en huysen gaen met een
sack op haren rugghe, den welcken het volck niet met sleek-
te, maer met de heerlijke spijs vullende, alidan seggen,
Pater bidt voor ons?

Antw. Lustigh sien Peeni, wilt ghy soo booz gaen/
soo sal ick de moepte spaeren van u te beantwoor-
den: want ghy doet het booz my.

Ick segghe dan/dat het versoek van de gheboden
Samuels, en Jeremiae, ende van den afghestorven Heyl-
ighen/sonder bevel Gods, prijsbaer is/ghelijck dat
werck van de Munniken lof-tweerdigh is sonder
het bevel Gods: Ghy srijdt gheduerigh teghen u
eyghen selben / my vraghende naer een bevel Gods,
daer ick gheenints een bevel Gods tot het versoek
haude gheboden der Heylighen en vereysche / om
dat ick bevinde dat de Israeliten de gheboden van Sa-
muel, ende Jeremias versoekt hebben / sonder ernstigh
ghebodt Gods: Ende ghy en verft my niet segghen
of de Israeliten een eygze bevel Gods hebben gebodt
ofte niet.

Wengaende nu van de leckere spijsen / met de welcke
ke ghy seght dat de sacken van de Munniken ver-
vult worden/tek soude u daer op konnen booz srij-
ken: want ghy weet wel beters / maer ulven last
ende kerf van leughenen / soude soo groot worden,
dat ulve schouderen daer onder sonden beswijcken/
ick sal dan dit onghemerck laten passeren.

Peenius Pag. 264. De wijse *Pistorius* in Hodeger. pag. 270.
bekent, dat tot een ware, ende Gode behaeghlijcke acro-
pinghe, een ghebodt vereyscht wort, waerom hy oock Sal-
larmijn teghen sprekende seght, dat Gods gheboden hies den
Heylighen aen te roepen, soo versoeken wy met recht salick
een

een ghebode uyt de Schriftuer mach voort-gebracht werden.

Antw. Pistorius heeft seer quaelijck gheseyt / ende gheitreden / niet alleen teghen het algheemeen gheboelen / maer oock teghen de alggemeyne practijcke dan de ghehele Roomsche Kercke / de welke opentlijck leert / ende thoont mer'er daer / dat de aentroynghe der Heylighen niet gheboden en is / maer alleen goet / ende pynsbaer / ende gheoylooft ; daerom verfoecht ghy ten onrechte van ons een ghebodt : Ghy kost dat sien uyt menighe plaetsen van mijne Victorie , wat noot was't te loopen tot Pistorius , als om utwe ghemeynte te blindt-hoeken ? Seght ons maer of de Isracliten een ghebodt hebben gehad / ofte niet.

Peenius. De Heylighen op aerde noch levende , sijn by ons teghenwoordigh , sien onsen noot , en swarigheden , hooeren onsen wensch , ende begheerten , maer de afghestorvene sijn uyt het gheselschap van dit tijdelijcke en natuerlijcke leven , in de Hemelsche ghemeynschap over-gebracht , en daerom en connen wy hen selfs niet toespreken , ofte haere voorbiddinghe , ende hulpe verfoecken , ghelijck wy in noot ghestelt zijde tot den levendighen , ende by ons teghenwoordighen connen gaen , ende 't zy door de levende stemme , ofte door brieven , ofte door boden hen aanspreken , dat sy haer beden met ons samen voeghen.

Dit is nu menschmael van u gheseyt / en menschmael van my hier hozen beantwoordt. Ick segghe dan noch eens / dat de Heylighen by ons niet en moeten teghenwoordigh sijn om ons te hozen / ende kennisse te hebben van onse nooden / soo als hier nae noch breeder sal blijcken.

Doch hier gheeft ghy nu de sake gantschelijck op : want ghy en kont my niet bewysen dat de Isracliten een cypres bevel Godts hebben gehad / om de gheboden te verfoecken van Samuel , en Jeremias , blijckt dan dat'er gheen cypres bevel oock van noode is om te verfoecken de gheboden der Heylighen / of gheeft my rationem disparitatis : want dit verschil en is niet gheleggen noch in de teghenwoordighheyt / noch in jet

van

van 't ghene ghy hier praet / maer het moet bestan
in 't ghebodt selve.

Peenius. Teghen dese reden Corn. Hazart niet veel
tende in te brenghen seght: Ten is niet te verwonderen dat
dese beweegh-reden soo diep trachten in de herten te drucken: men
soo het alles ghedisputeert, en bewesen is, soo komt het hier al
lesten op uyt, dat de Heylighen van ons niet en weten, overmits
dat het noodeloos is haer te aenroepen. Wel wanneer sal hy ons
contrarie bewijzen, ghelijck hy ons hier voren dat toeghe-
seght heeft?

Antw. Wat bzaeghe is dit? meent Peenius dan dat
ick wille boozt-gaen ghelijck hy doet? dat is / alles
menghelen ende hzobden onder malkanderen sonder
regel / of oorden? ick hebbe op sijn behoorzijcke pilaer-
se contracte betwefen in mijn Victorie van Pag. 87. tot
99. ende als ghy sult handelen van de kennisse der Hey-
lighen, dan sal het tijt wesen / van mijne betwijfelen
noch meer te bevestighen / dooz de weder-legginghen
van utwe antwoozden.

Hazart. Pag. 68. In de twaelf Artickelen des Ghe-
loofs staet / dat wy moeten ghelooben een ghemein-
schap der Heylighen, niet alleen tusschen de lebende en-
der malkanderen / maer oock tusschen de lebende
ende af-ghestozbene / ghelijck Perkinsus bekenet: Daer
dese gemeynschap bestaet hier in / seght den Hollands-
schen Catechismus / dat alle, en elcken gheloovighen,
als lidmaeten aen den Heere Christo, en alle sijne scharen,
ende gaven ghemeynschap hebben: ten anderen, dat elck hem
moet schuldigh weten, sijne gaven ten nutte, ende ter sal-
lighen, den anderen lidmaten, ghewillighlijck, ende met
vreughden aen te legghen; eben seght den h. Apostel
Paulus, ghelijck het gheschiedt in een natuerlijck be-
haem / daer de lidmaten / als her een / oft 't ander
in noodt is / malkanderen bystaen: Hier ant heb ick
besloten dat de afghestozbene Heylighen / ghemein-
schap hebbeude met de lebende / soo Perkinsus
sejdet / ende lidmaten zijnde van her selve be-
haem / booz de lebende bystande verrijghen van
Godt, naemelijck als wy haere ghebeden ver-
soecken.

Stet breeder in mijn Victorie van Roomen van Pag.

68. 107. 71.

Peenius Pag. 266. Wy staen toe de ghemeynschap der strijdende Kercke met de triompherende, en dat jemant daer uyt waerschijnlijk besluyte, dat de afghestorven Heylighen in't ghemeyn voor de leden van de strijdende Kercke bidden, en willen wy niet harde teghen-spreken, maer wy ontkennen dat dit is een (*argumentum apodicticum*) een claer uyt-ghe-
druckt bewijs.

Antw. Ick bzaeghe / of het niet ghenoech en is / dat het een bewijs zy / gelijk dat van den doop van de clepne kinderen? om een claer uyt-ghezucht bewijs hier van inde Schryfure te hebben / soo sou ghy my moeten thoouen / dat'er erghens staet. De clepne spraeckeloose Kinders moeten ghedoopt worden, ofte wel een exempel by-bzenghen / van een spraeckeloos kindt / dat ghedoopt is ghewest: Gheen van beide en kont ghy doen / soo en hebt ghy dan in Schryfure gheen claer uyt-ghezucht bewijs van den Doop der clepne kinderen / ende nochtans ghy / ende wy mede / en houden dat niet alleen booz waer-schynelyck / maer oock booz seker. Du bzaeghe ick noch eens / of het niet ghenoech en is / dat wy soodanigh een bewijs hebben aengaende de ghemeynschap der lebende / ende der af-ghestorvene / ghelyck wy hebben van den Doop van de kinderen? seght ghy dat neen? waerom niet? seght ghy dat fae? soo en is dese ghemeynschap tusschen de lebende ende de afghestorvene / soo als ick se boven beschreben hebbe / niet alleen waer schynelyck / maer seker / eben als den Doop van de kinderen.

Dit thoone ick nu wederom op een ander ma-
nere:

1. Ghy bekent my / met Verkinsius, dat'er een ghemeyn-
schap is tusschen de strydende / ende triomphe-
rende Kercke.

2. Ghy moet my bekennen dat Christus het Hoofst
is / niet alleen van de lebende hier op aerden / maer
oock van de afghestorvene Heylighen des Hemels:
want soo staet'er in't Register van uwen Bybel. **Cit.**

Ghs.

Ghemeynte: Het woort *Ghemeynte*, bereeckent befondelick het lichaem, ende de menichte in de vergaderinghe van alle oprechte, ende uyt-verkorene gheloovighen, van welke Christus het Hooft is, ende sommighe boven in den Hemel met hem nu triompheren, sommighe noch strijden op de aerden. *Matth.* 16. 18. *Ephes.* 5. 25. 29. 32. *Coloss.* 1. 8. 1. 24. *1. Thimoth.* 3. 15.

3. **I**s Christus het Hooft van die heele ghemeynte / soo strjvende / als triompherende / soo maectende van dese al saemen Een lichaem.

4. **M**aectense Een lichaem, soo sijnse van allegaer lidmaten onder malckanderen van een / en 't selve lichaem.

5. **G**hy moet my bekennen / dat Paulus nemende de ghelijckenisse aengaende de gemeynte Christi, van een natuerlijck lichaem, niet alleen en spreekt van de lidmaten in het ghemeyn / maer in 't besonder dat sy malckanderen van doen hebben: want / segt hy / de ooghe en can niet segghen tot de handt, ick en hebbe u niet van noode, of wederom het hooft tot de voeten, ick en hebbe u niet van noode, &c. Ende 't is seker / dat de lidmaten in een natuerlijck lichaem / malckanderen bystaen niet alleen in 't ghemeyn / maer elck in 't besonder / ende in besondere nooden.

A primo ergo ad ultimum: De ghemeynte Christi is ghelijck aen een natuerlijck lichaem / (soo Paulus seght) de afghestorvene Heylighen sijn opperlicke lidmaten van de ghemeynte Christi, ghemeynschap behoudende met de levende lidmaten (soo ghy selve bekent) ende de lidmaten in een natuerlijck lichaem staen malckanderen by / in 't besonder / ende in besondere nooden / volghet dan / nae de ghelijckenisse van Paulus, dat de afghestorvene Heylighen de levende bystaen in 't besonder / ende in haere besondere nooden.

Peenius. Wy loochenen dat de aenroepinghe der afghestorvene Heylighen uyt dese ghemeynschap ghetrocken can worden.

Antw. Ick thoone dat sae. De ghemeynschap der levende onder malckanderen / bestaet onder anderen

hier in/ dat sy / als lidmaeten van't selve lichaem /
 boog malckanderen bidden / om gheholpen te wor-
 den in besondere nooden / dat blijkt uyt 1. *Theffal.* 5.
 25. 1. *Theffal.* 3. 1. *Hebr.* 13. 18. *Iacobi* 5. 16. Maer de heylighen
 sijn eben lidmaeten van't selve lichaem Chris-
 ti, als de levende sijn / dat bekent ghy selbe / soo
 betaet dan haere ghemeynschap met de levende/
 eben in het bidden voor haer om haer te helpen in
 besondere nooden / als de ghemeynschap der leben-
 de onder malckanderen: Maer Paulus, ter oorzake
 van dese ghemeynschap / heeft de ghebeden verfocht
 van de levende in besondere nooden / ergo / ter oor-
 zake van de ghemeynschap die daer is tusschen de
 lebende / ende afghestorvene / machinen het selve
 doen van den heylighen. **Watvoor hier eens op
 in goede forme sonder enckelijck te praeten.**

Peenius. De afghestorven Heylighen in't oude Testa-
 ment, hebben ghemeynschap ghehouden met de levende
 Heylighen, ende nochtans, dat dese voor die ghebeden
 hebben, en can uyt de claere woorden der H. Schrift niet
 bewesen worden.

Antw. Voor eerst, dit staet met claere woorden 2.
Machab. 15. 12. Indien ghy seght / dat dese boecken
 gheen Schyfture en sijn: Siet wat ick boven ghe-
 seyd hebbe uyt *Hebr.* 11. ghetrocken uyt mijn Tractaet
 van het Vaghevyer van *Fag.* 85. tot 87. ende weder
 leght dat.

Seght ghy / dat dit nergens ghelesen en wort:
 Ick segghe dat argumentum a negatione, gheen bewijs
 en is: oversulcx dit en volght niet: 'T en wort niet
 ghelesen, ergo 't en is niet. Ick berepse eene claere
 uyt-gedruckte Schyfture / daer gheseyd wort:
 De afghestorvene Heylighen van't oude Testament en heb-
 ben voor de levende niet ghebeden: Want contrarie
 lesen ons de Boecken der Machabéen, de welke
 schon sy gheen Schyftuer en waren gheben noch-
 tans te kennen wat het ghevoelen was van de heele
 Joodsche Ghemeynre.

Peenius. Die afghestorven Heylighen van't oude Testa-
 ment, volgens de lustenue der Paus-ghelinden, sijn geweest
 in

in het voorburgh, verſteken van het klare, ende gheboe-
ligh aenſchouwen Godts.

Antw. Hier upt en kan gheen conſequentie ghe-
maecht worden / datse vooz den lebende niet en ha-
den.

Pecnius De lebende en hebben de afgestorven niet verſocht,
nochte aengheſproken, op dat ſy deſen dienſt hen ſouden be-
wijſen: Want gh lyck Bellarm cap. 19 ejuſd lib. *ſcruſe*
'T en is niet ghebruyckelijck gheweest in 't oude Teſtament, daerom
ſeyde: Heylighen Abraham bids voor my.

Antw. Schoon het niet er daer niet gebuyckelijck
en hadde getweest / hier upt en volghet even-wel niet
dat het niet gheſchieden en mocht.

Pecnius De Propheten, Apoſtelen, en Heylighen, wel-
ker Historien in 't Oude ende nieuwe Teſtament aengere-
kent ſijn, hebben ghemeynſchap ghehad met de Triompher-
rende Kercke; maer men leest nergens, of dat ſy voor den af-
gheſtorvenen in 't Vaghevyer, ghebeden hebben, of dat
ſy den afgheſtorvenen in den Hemel heerſchende, met ha-
re ghebeden aengheſproken hebben, 't welck vele Pauſe-
ſinden toelſtaen.

Antw. 1. Argumentum à negatione nihil concludit. Men
leest dat niet / ergo 't en is niet.

2. Men leest het wel in de Schryfture dat de He-
lighen vooz de afgheſtorvenen in 't Vaghevyer heb-
ben ghebeden. Maer 't ghene Schryftner waerheit
ghy gheen Schryfture ghemaect / en 't ghene ghy
ghelaten hebt / hebt ghy niet utwe verkerde
legginghen ſoo verdraeyt / ende naer utwe opus
ghewent / dat / 't ghene te vozen waerachtigh was
ghy valsche hebt ghemaect: men leest. 2. Mach. 11.
v. 43. dat Judas Machabæus offerhande heeft doen doen
vooz de dooden / en dit Boeck hebt ghy gheroyert
upt het ghetal bande Schryftner-boecken.

Men leest 1. Cor. 15. 19. dat'er eenen Doop / oft
lijden was vooz de dooden / en dit hebt gy op eenen
anderen ſin ghedraeyt. Men leest 2. Timoth. 1. 16. dat
Paulus een ghebedt heeft ghedaen vooz den dooden
Onesiphorus, ghelijck ick aenteekene in mijn Vaghevyer
Pag. 77

pag. 79. en dit / hebt ghy onbeantwoorde gelaten, en dan
 komt ghy roepen / de Papiſten en hebbe geen Schrif-
 ture / dat de heyligē van 't oude / ofte nieuwe Testa-
 ment booz de dooden gebeden hebbe: wat wonder? ghy
 marcht van de Schrifture / al wat ghy wilt / en daer-
 om heeft Lutherus *Tract. contra Sacramentar.* u. l. met recht
 upgelachen / wanneer hy in een ander materie / aen-
 gaende dit berdraepen van de Schrifture soo discou-
 rert: Siet eens, seyt hy / hoe dit volck met ons handelt;
 sy berooven de Schrifture van hare eygen woorden, en sin-
 ende dracyen die naer haer eygen vernuft, soo sy begheeren,
 en dan komen sy teghen ons roepen, dat wy gheene Schrif-
 turen en hebben, om te bewijſen, dat Christi eygen Lichaem
 in 't Sacrament is: Ende indien wy eenighe Schrifture kon-
 nen by-brengchen. sy beloven ons te volghen. Wel wat ma-
 niere van doen is dit? sy ontnemen, ende ontweldighen ons
 onse Schrifturen, en sy stellen andere in de plaetse, en dan co-
 men sy teghen ons roepen: Waer sijn uwe Schrifturen met
 de welke ghy bewijst, dat het eygen Lichaem Christi in 't
 Nachmael is? vraecht ghy waer dat sy sijn? Ha daer. *Dat is
 mijn Lichaem, dat is mijn Bloedt:* Dit sijn immers de eyghen
 woorden vande Schrifture, ist niet soo? Breyght ghy my nu
 uwe Schrifturen voort, om te bewijſen dat het eygen Lie-
 chaem, ende Bloedt daer niet en is. Ghy komt, ende seght:
 Dat broodt beteekent het Lichaem Christi, en dien wijn
 beteekent het bloedt Christi. Is dat Schrifture? waer staet
 dat? ghy seght my: Die woorden: *Dat is mijn Lichaem, dat
 is mijn Bloedt* moeten soo uytgheleyt worden. Wel aen, ick
 hebbe haest met u. l. ghedaen.

Ghenomen ick leerde met de Marcionisten, dat den Sone
 Gods niet waerachtelick mensch gheworden is, en dat 'er je-
 mane om my van contrarie t'overuyghen dese woorden
 Joan. 1. voortbracht.

Het woort is vleesch gheworden: Indien ick die woorden
 alsoo begoft uyt te legghen: Door het woort, verstaec ick
 een krommen stock, door *vleesch* verstaec ick eenen wolf, soo
 dit den sin soude wesen: Eenen krommen stock is eenen
 wolf gheworden: wat dunckt u? soude dit niet een groote
 konste wesen? jae 't voorwaer, te weten voor eenen Kam-
 speelder, ende eenen grootten ghychelae: soo doet ghy lie-
 den:

den: Ghy leert dat het eyghen Lichaem, ende bloet Christi in 't Nachtmal niet en is, en om contrarie te toonen, stel u voor die woorden Christi: *Dat is mijn Lichaem, dat is mijn Bloed*: Wat doet ghy? gy stelt die woorden van *kan*, en seght my: Door het wordeken, DAT, verstaē ick, *broodt*, door het wordeken, IS, verstaē ick, *beuiken*, door *Lichaem*, verstaē ick een *teeken des Lichaems*. En daerom gy roepen, de Lutheranen, noch de Papisten en konnen geen Schrifure by-brengghen, om te betoonen dat het eyghen Lichaem, ende bloedt Christi in 't Nachtmal is. Siet ghy niet, dat ick soo wel als ghy, sou konnen roepen: De Christenen en hebben gheen Schrifure om te bewijzen dat den Son Gods waerachtelijck mensch is gheworden, want die woorden: *Het Vleesch is mensch gheworden*, moeten soo verstaen worden: Eenem krommen stock, is een wolf gheworden. Hier teghen roept ghy, dat en is maer guychelyc, en kammerspel. Alsoo roepe ick oock teghen u. l. dat ghy lieden die woorden: *Dat is mijn Lichaem*, soo verstaet, dat *broodt is een teeken mijns Lichaems*, en is niet anders, dan guychelyc, en Camerspel.

Tot hier toe hebt ghy de eyghen woorden gheoorvan Lutherus, nu 't ghene hy seght in 't besonder, van de woorden des Nachtmals / dat segge ick oock van vele andere Schrifure-plaetsen die ghy ons gheueent / ende andere / die ghy teghen ons / namelijk in dese materie van de aentoeppinghe der Heyligen in brenghet.

Peenius. pag. 267. Die ghemeynschap en is niet alleen van de strijdende Kercke, met de Triompherende, maer oock met alle de leden van die hier op aerde noch leven in de strijdende Kercke.

Antw. **Dat bekenne ick: Wat wilt ghy hier ughesuyten?**

Peenius. Uyt de ghemeynschap, die de leden van de strijdende Kercke met malkander onderhouden, en kan niet ghehaelt worden soodanigh een voorbiddinghe, de welcke soude sijn een Fondament der Religieuse aentoeppinghe, andersins soo moesten de levende Heylighen, Religieuse aenbidden andere Heyligen hier op aerde noch levende. So en kan dan oock uyt de ghemeynschap der triompherende Kercke

Kercke met de strijdende, niet ghehaelt worden soodanigh een voorbiddinghe, de welcke sy een Fondament der Religiöse aenroepinghe.

Antw. 't is seker dat de levende in de strijdende Kercke / malkanders boozbiddinghe moghen verfoecken / om dat sy ghemeenschap hebben met malkanderen / als wesende lidmaten van 't selve Lichaem. Want dit heeft Paulus selve ghedaen : Jac dat sy oock een verfoeck konnen en moghen doen / 't welck meerder als Bozgerlijck sy / wanner sy eucelijck sien op de hoven-natuerlijcke gaben alleen vanden persoon / die sy verfoecken.

Du ist oock seker / dat de Heplighen haude tziompherende Kercke / mede ghemeenschap hebben / ende lidmaten sijn van 't selve Lichaem / eben / of meer / als de levende onder malkanderen : indien van de levende om die reden / malkanders boozbiddinghe moghen verfoecken / oock met een verfoeck / dat meerder als Bozgerlijck sy / volghet / datmen / om de selve reden magh verfoecken de boozbiddinghe der afgestozenen Heplighen.

Maer ghy seght : Het verfoeck van de ghebeden der levende en ist gheen fundament van Religiöse aenroepinghe / ergo oock niet ten opsichte van den Heplighen.

Ick antwoorde / dat het verfoeck van de ghebeden der levende / meerder kan wesen als Bozgerlijck / soo als nu gheseyt is.

Hazaert pag. 70. Luc. 16. v. 26. Roept den rijken tot Abraham, segghende : Vader Abraham ontfermt u mijnder : Iem: Ick bidde u dan Vader Abraham. Hier uyt hoort dese slot-reden ghemaect : Christus dese parabel / ofte Histozye verhalende / heeft jert gheseyt / 't welck gheschieden kost / ofte met'er daet onder de Joden gheschiede : gheschiedet met'er daet / ende heeft Christus selve dit aen de Joden verhaelt / sonder 't selve teghen te spreken : soo ist een teecken dat hy dese aensprake tot Abraham niet en verwtiep / maer stil swijghens approbeerde : Want indien dese aensprake der Heplighen soo Godloos waer gheseyt

Ick Partyc dat hoorghheeft / soo en moest dan Christus
 dit niet verhaelt hebben / ofte het selve verhalende
 moest hy dat openlyck hebben verwozpen / om an
 de Joden / die dit hoorzden / gheene occasie te geeve
 van Godloosheyt / ofte afgoderije : ende alsoo moest
 de aenroepinghe der Heylighen hier klaerlyck be
 vesticht. Doch indien het niet'er daer niet en ghe
 schiedt / ende was het alleen een parabel / soo ghe
 Christus even-wel te kennen / dat dit mocht / of hoer
 gheschieden / gheschiedt ick in mijn *Victorie pag. 72* in
 andere verseyden parabels getoont hebbe, dit in
 mocht Christus niet doen om aen sijne toehoorders
 gheven occasie te gheben van Godloosheyt / ofte af
 goderije. *Overfulcx* / hoe ghy het neemt / ofte niet
 't zy booz een *Historie* / 't zy booz een *Parabel* / Chri
 stus en mocht dit aen sijne toehoorders niet booz
 houden / sonder het selve teghen te spreken / end
 booz quaet uyt te gheben ; dit en heeft hy niet ghe
 daen ; soo yerst hy dan dese bede : *Vader Abra
 ham ontfermt u mijnder* , hoorghhestelt als goet / ende
 gheozloft.

Dit is mijnen *discours* ende *slot* reden (hoe-wel
 soo niet *uytgeheye*) die ik maecte in mijn *Victorie*
 van Roomen, laet ons hoorzen wat hier teghen te ho
 ren valt.

Peenius pag. 268. Die van het *Pausdom* en comen noch
 niet met malkander over een, of dese reden *Christi*, *zy*
Historie, ofte *parabel*.

Antw. Ick hebbe u in *uwe* *bijhert* gheclaren om
 dese reden te houden / ofte booz een *Historie*, ofte booz
 een *parabel*, 't is in'al het selve.

Peenius. Indien het een *parabel* is, soo en heeft die *uyt
 brasser* voor sijne *B*oeders niet ghebeden, om dat een *parabel*
 verdicht, dinghen die gheschiedt sijn, maer vertelt die niet.
 Di n volghende soo en kan dit gheen klaer bewijs sijn van
 de aenroepinghe der Heylighen.

Antw. Ick en weet niet wat ghy wilt segghen
 want / hoe kan een *parabel* / van dinghen sijn die ge
 schiedt sijn, ende nochtans verdicht? hoe sal ick dit ver
 staen? want sijn die dinghen verotcht / soo en sijn
 niet

metter daet niet gheschiet / ende sijnse gheschiet / soo
 en sijnse niet alleen niet verdicht / maer oock hier
 vnt volghet dat den rijcken niet'er daer tot Abraham
 heeft gheseyt: Vader Abraham ontfermt u mijnder: Wat
 wilt ghy dan hebben? dat het een parabel gheweest
 sy / dat is een ghelijckenisse (ghelijck utwen Bybel dat
 deurgaens by traelt) van saken / die kosten geschiet
 den: ghy moet my bekennen dat Christus dese ghelyc-
 kenisse heeft voorgehelt aen de Joden / sonder eens
 te waerschoutwen / (ghelijck hy elders doet) dat het
 ene gelyckenisse, ofte parabel was: Nu segge ick noch
 eens / dat Christus dit soo niet en kost voorszellen/
 sonder oorsake te gheben tot godloosheyt / ofte af-
 goderije: Want de Joden en kosten niet weten/dat
 het een Parabel, oft ghelijckenisse was/om dieswil dat
 hy haer te bozen daer van niet en waerschoutode/
 ghelijck hy gewoon was te doen: der halven / soo
 het dat Christus heuen gaen / sonder te toonen dat
 het quaet was / of ongherijmt; soo gaf hy dan oc-
 casie aen de Joden / om te beslypten ofte dat dit ge-
 schiet was (om dat hy haer te bozen niet en ver-
 maende dat het een ghelijckenisse was) ofte dat het
 gheschieden mocht / om dat hy 't niet tegen-sprack/
 noch haer waerschoutode van de minste ongherijmt-
 heyt. Nu en magh Christus, oock selfs onder een pa-
 rabel / ofte ghelijckenisse gheene occasie gheben tot
 Godloosheyt / ofte af-goderije / vervolgens / die
 parabel / met dese omstandigheyt soo voorgehelt
 van Christo, leert ons / datmen de afghestorvene
 heylighen wel mach aanspreken / en bidden. Hier
 op dese slot-reden most Peenius gheantwoort hebben/
 en niet ghesloopen in 't wilt.

Peenius. Indien het oock een Historie is, soo en kan daer
 uyt nochtans niet bewesen worden, 't ghene Corn. Hazart,
 en andere Jesuyten voorgheven; want daer wort by ons ge-
 handelt van de voo;iddinghe der Heyligen: soo moestmen
 ons toonen, dat of Abraham, ofte Lazarus voor de levende
 ghebeneden hebben.

Antw. Daer wort van ons ghehandelt ofmen den
 afghestorvenen heylighen (hoewel daer een groote
 ende

ende wijde tuffchen fchepdinghe is / ghelijck' er was
tuffchen den Kijcken / en Abraham) mach aenfpoken /
en fegghen / ick bidde u Vader Abraham. &c. Indien het
dan eene hiftorie is / blijck dat fae : want Christus
heeft dit verhaelt aen de Joden / fonder 't felve te be-
werpen / of wederlegghen / ofte te kennen te gheben /
dat dit ongherijnt was / 't welck hy nootfakelijck
moest doen / om gheene occasie van afgoderpe te ghe-
ben : soo beflupten wy dan hier upt feer wel / dat dese
aenfpake tot den Heplighen mach gheschieden.

Peenius De queftie is van foodanigh een aenpra-
ke, en verfoeck, de welcke is een fundament van re-
ligieuſe aenroepinghe, want daer henen ſtrecke die
diſput van Corn. Hazart. 't Welck oock Bellarmijn
ſeght : *Dat men den afgheftorven Heylighen religieuſe
mach eeren ende aenroepen, om dat ſy voor ons bidden.* In-
dien hy foodanighe aenſpake, en verfoeck upt het
exempel van deſen rijcken braffer wilt bewijſen, ſoo
laet hem dan oock bekennen dat deſen rijcken braf-
fer mach aengheroepen werden

Antw. De queſtie is eerst van de ſake ſelve, dat is /
of men den Heplighen mach aenroepen / ofte haer
ghededen verfoecken : daer nae is / de queſtie van de
wijſe der aenroepinghe, dat is / of die verfoeck meerder
als borgherlijck is / ende minder als godlijck. Hier diſ-
puteren wy nu van het eerste, te weten / of den rijcken
braffer / indien het een hiftorie is / Abraham heeft aen-
gheſproken / ende ghebeden / oft / indien het een para-
bel is / heeft mogen / of konnen gheschieden : ick heb-
be nu gherhoont dat fae, ſoo ſegghen ick dan dat hier
upt volghet / 't zy datter een hiftorie is / 't zy een parabel,
dat men den Heplighen wel mach verfoecken / en be-
den / namelijk om dat Christus dit voozgheselt heeft
ſonder te betwijſen / ofte te kennen te gheben dat dese
aenſpake van den Kijcken tot Abraham, ongherijnt
ofte godloos was.

Maer dit is belachelijck / dat ghy upt dese aen-
ſpake van den Kijcken wilt beſoten hebben datter
den

den Rijcken selve soude moeten aenroepen; want die de hulpe van een ander versoecht / de welke hy by sijn selven niet en heeft / (ghelijck wy weten dat een verdoemde niet en heeft) en moet niet versocht worden om hulpe / ofte aengetoepen worden: derhalven / wat sijn sijn soude hebbe een verdoemde t'aenroep?

Peenius. Dese Rijcke-man bidt, maer en werdt niet verhoort: By aldien dan dese comparatie standt grijpen moet, soo sal moeten volghen, dat oock de afghestorven Heylighen niet verhoort worden.

Antw. Wat praeten is dit al? Waer hebbe ick desen Rijcken verghetecken by de Heylighen? ick segge noch eens / ende Peenius heeft het ghenoech konnen lesen in mijne Victorie, (maer hy soude gherne de questie dissimuleren) dat desen Rijcken hem heeft ten opsichte van Abraham, ghelijck de levende haer hebben ten opsichte van andere Heylighen; dat is / dat hy Abraham een afghestorven Heylighen heeft gheboden / of moghen bidden om hulpe / ende segghen: Ontfermt u mijnder, of / Ick bidde u: Waer dit is van Christus hoor-ghestelt / sonder te kennen te gheben / dat het ongherijnt / ofte godloos was; Ergo / ten is noch ongherijnt / noch godloos / dat de levende tot andere Heylighen segghen / Ick bidde u; Iae sels niet / Ontfermt u mijnder. Hier moet het op aen komen / en hier moet op geantwoordt zijn / sonder te loopen nu hier / nu daer / ende sonder de eygen questie te herdzæpen / ofte dissimuleren.

Peenius. Dese rijcke Brasser roept tot Abraham om hulpe, ende bystande, nae Corn Hazart eyghen bekenenisse, ende niet als een voor-bidder: maer nu, volghens het ghene hy hier voren gheseyt heeft, en volghens de ghemeyne sustenue der Paus-ghesinde, soo mach men de Heylighen alleenlijck aenroepen als voor-bidders, en niet als helpers.

Antw. Waer hebbe ick gheseyt dat men den Heylighen niet en mach aenroepen als helpers? heb ick niet updruchelijck hier boven gheseyt / dat de Hey-

lighen ons kunnen helpen / jae metter daedt helpen / als instrumenten Godts? verholghens dat men haeren bystandt versoecken mach / niet als van de pinckpaele oorzaken der bystandt / want dat is Goddalleen / maer als van instrumenten Godts / die de hulpe / ende bystandt / van sijnen't weghe ons kunnen toe-brenghen / jae ghelijck David seght van den Engelen *Psal. 91.* dat sy metter daet dit doen? war komt Peenius hier dan vaesen / dat ick gheseyt hebbe / dat men den Heylighen niet en mach aenroepen als helpers?

Peenius. Dese brasser intercedeert by Abraham voor sijne broeders, maer de questie is hier van de voor-biddinghe der Heylighen by Godt.

Antw. Dit is wederom loopen in't wildt; want ick en hebbe dit stuck niet eens aenghetaccht van de intercessie des rijcken voor sijne broeders: ick wille alleenlijck hebben / wat hy gheseyt heeft / of konnen en moghen seggen tot Abraham: ofte / Ontfermt u moeder, ofte / Ick bidde u, en dan volghet hier upt al het ghene dat ick in mijne bijf boozgaende antwoorden herhoont hebbe: Du en moet ghy my niet anders segghen / dan of mijne slot reden bestaet / ofte niet seggt ghy dat neen? soo wederleght-se: seght ghy dat jae? soo blijft / upt dit exempel / de aenroepinghe der Heylighen vast-gheset / als lof-weerdigh / en prijsbaet / ende van Christo selve voor sulckx erkent over sulckx noch godloos / noch afgoderpe.

Peenius. Het oogh-merck van dese historie, ofte parabel, is dese: dat daer in wordt voorghestelt den verscheyden staet der vromen, ende godloosen in dit leven, en buyten dat oogh-merck en moet men niet gaen, nochte sonder nuttigheydt vraghen, hoe dat een tonghe, ende vingheren toe-gheschreven werden aen den zielen van den lichaemen afghelendert, &c.

Antw. Alles niet een enckel hayt te propoosere: ick en hebbe noch ghesproken van tonghe / noch van

bingheren : ghy hebt nu meer als ghenoech mijn
hoornen verstaen / ende mijn bewijsen ghehoort /
wederleght die / is't dat ghy kondt : soo niet / beken
ulre onmacht.

Peenius. pag. 270. Ten strijdt niet teghen Christi
heyligheyt, door ghelijckenisse te spreken, al ist dat
die door een deel supersticieuse menschen worden
misbruyckt.

Antw. Dat en vraecht-men niet : maect men
vraecht / noch eens gheseyt / of Christus dese ghelijcke-
nisse, of historie heeft konnen verhaelen met de om-
standigheyt / dat den rijcken aen Abraham heeft ghe-
seyt : Onfermt u mijnder, ofte / Ick bidde u, sonder oorzake
te gheben aen sijne toe-hoorders van godloos-
heyt / ofte afgoderpe / als hy niet te kennen en gaf /
dat dese omstandigheyt quaet was / of godloos :

Peenius. Wat isser in Gods woordt voor-ghe-
selt, soo goet, soo heyligh, ende soo heylsaem, of
de onghelerde en onvalte menschen derven het wel
verdraeyen tot haer eyghen verderf? 2. Pet. 3. 16.

Antw. Dat en vraecht-men wederom niet : maect
men vraecht / of het niet en strijdt teghen de heylig-
heyt Christi, dat hy een godloose sake / 't zy parabels-
ghewijs / 't zy histor-ghewijs / voor-stelde aen sijne
toe-hoorders / als of-se mocht gheschieden / ofte ghe-
schiebt was / sonder eens te kennen te gheben / dat-se
godloos was / en of hy hier mede geene occasie en gaf
aen sijne toe-hoorders van godloosheyt te begaen
Ick segge dat dit strijdt tegen de heyligheyt Christi,
die welke niet toe en laet / dat hy de minste oorzake
sou gheben van een ongherijnt stuck te bedriyben.
Dacrendoven / sijne toe hoorders en souden dit niet
misbruyckt, ofte verdraeyt hebben ; want was het een
parabel, Christus en hadde haer dit te horen niet te ken-
nen ghegeven / ghelijck hy deurgaens ghewoon was
te doen / soo mochten sy wel / en niet recht bonnissen /
dat men den afghetorvene heyligen mocht aenspre-
ken / en bidden : doch was het een historie, soo kosten
sp

sp niet meerder recht bonnissen/ dat dit metter dat
was gheschiedt/ terbolghens/ siende dat het Christus
niet en misprees/ daer int beslupten/ dat sp dit
mochten nae-bolghen/ sonder eenigh misbruyck, ofte
verdraeyinghe. Laet nu alle utve booggaende pareys
achter/ en antwoozdt op dit stuck alleen/ want dit
alleen hebbe ick in mijn Victorie van Romē gepraemt.

Peenius. Eyndelijck, om sijn 4. Capittel te sluy-
ten, soo daeght Hazart sijne Partye uyt, dat-se hem
nu eens segghe, waerom het niet gheoorloft en is,
d'afghestorvene Heylighen t'aenroepen, of te bid-
den, soo wel als de Heylighen die hier noch leven
op de wereltd, van 't welck my Partye toe-stemt,
dat het wel, ende lofsijck mach gheschieden. Wat
redenen zijnder waerom het een meer mach gheschie-
den als het ander? Is't misschien, om dat de afghe-
storvene Heylighen niet en willen aengheroepen zijn?
of is't om dat sy ons niet en kunnen helpen? of is't
om dat men hier mede soude injurie doen aen Godt,
of Christus, indien men jemandt anders aentriep, be-
halven haer? of is't om dat Godt selve gheboden
heeft de levende te versoeken, en niet d'afghestor-
vene Heylighen? of is't ten laetsten, om dat de af-
ghestorvene Heylighen van ons niet en weten, ons
niet en kennen, &c. ? maer gheen van allen, meynt
Hazart, en kan gheseyt worden, ghelijck hy door
sijne byghevoeghe reden op jeder deelken te kee-
nen gheeft.

Antw. Wat antwoozdt ghy op die redenen/ die ick
by elck deelken byghevoeght hebbe?

Peenius. Antwoorde dat Eccius in *Enchiridio* pag.
149. daer van roemt als der *Catholijcken Achilles*, die
onverwinnelijck is.

Antw. Eccius, naer mijn abbijs/ en heeft niet qua-
lijck gheseyt: Ick gheloobe vastelijck/ dat niemant
van

han de Ghereformeerde dese vraghen oprechtelijck sal
beantwoorden / of de reden daer van wederleggen.

Peenius. Hoe kranck, ende swack desen Achilles
is, blijkt vut het ghene tot hier toe ghedisputeert
is, waer teghen hy sijn hoofd heeft ghestooten.

Antw. Hoe kranck / ende swack dese utwe eerste
antwoorde is / laet ick bonnissen aen de ghene die't
minste verstaedt / ende een ghemoet onbelemmert
van passie hebben / dat-se vry / namelijk oock die
haer verstaen aen de konste van reden-kabelinghe /
wre redenen stellen neffens de mijne / ende utwe be-
antwoordinghen / stellen neffens mijne boozgacude
wederlegginghen / ende sy sullen klaer sien hoor de
oogh / dat desen Achilles / in de plaetse van sijn hoofd
in dit dispuyt ghestooten te hebben / meerdere krach-
tenghetrogen heeft / ende onberwinnelijcker is ghe-
worden / dan hy te voren was.

Peenius. Indien Corn. Hazart victorie wil be-
vechten, soo moest hy al met andere hoornen stoo-
ten, de waetheydt en laet sich van gheenen *Thraso*
verfnorcken.

Antw. Als Peenius triumf wilde vry-roepen / soo
hy doet in't opschryft sijn boeck / hy moest al ande-
re wapenen in de handt nemen / om victorie te bech-
ten; want hier en praet hy niet alleen op menighe
plaetsen in't wylt / en sonder betwijf; maer en raecht
oock het punct van de questie niet / alles broddende
onder malkanderen / sonder orden / ofte gheschicht-
hepdt: op-nemende de consequentie, als hy het antee-
dens beantwoorden moet / of contra; en dan wordt hy
noch op vele plaetsen met sijne eyghen wapenen den
hal afghefeden.

Peenius. pag. 271. Dat men den Heylighen, die op
aerde noch leven, mach bidden, ende sonder reli-
gieuse eere aenroepen, dat is, hen verfoecken, dat sy
met haere ghebeden ons by Godt helpen, dat staen
wy toe, dattet wel, ende loflijck mach gheschieden,
maer

maer men mach-se gheensins religieuselijck aentropen, dat en heeft uw' Partye noyt toeghestemt: ende van dese laeste aengroepinghe wordt hier ghehandelt, ende niet van de eerste; maer Corn. Hazart vermenght alles bedrieghlijck order malkander.

Antw. **Dat is te segghen** / om dat men de schuld van Peenius niet en soude mercken / soo moet men se ten onrechte steken op Corn. Hazart, om de Gheue te te bedrieghen: want Peenius heert mijn ozen / die ick houde / ende hier moet ghehouden worden / om klaerlijck boozt te gaen / van onder tot boven / ende mengelt twee questien onder malkander: dit thoon ick aldus.

Ick braghe / Offer onderschepdt is tusschen een enckel versoeck, en tusschen een religieus versoeck: ghy seght my dat sae; soo hebben wy dan hier twee onderschepden saken / te weten / een enckel versoeck, ende een religieus versoeck: Wel aen / om goede ozen te houden / laet ons beginnen van't eerste.

Ick braghe dan wederom / of dese slot-reden niet en bestaet: Men mach de ghebeden van den Heylighen hier op aerde levende enckelijck versoeken (sonder nu te spreken van eenighe religieusheyt) Ergo men mach de oock wel doen ten opsichte van den Heylighen des Hemels: ofte soo: ghenomen / dat men den Heylighen mit religieuselijck aenriepen, soude dit volghen: Men mach de voorbiddinge der levende wel versoeken, Ergo oock die van de afghestorvene Heylighen? seght ghy dat dit eert wel niet en volghet: Waerom niet? want daer en is nu gheene questie van religieusheyt, maer alleen van enckel versoeck.

Wanneer ghy hier op gheantwoordt sult hebben / dan sal ick u senden tot myne boozgaende betwijfen / met de welcke ick behoone / dat alle eert / ende versoeck nootzakelijck moet zijn nae de qualiteyt / ofte weerdigheyt van den persoon die men versoekt / ofte eert: Indien ghy my dan toestemt / dat men de ghebeden der Heylighen enckelijck mach versoeken / soo sal hier nyt datelijck moeten volghen / (soo als ick

ick boven hebbe betwefen) dat dit verfoeck meerder moet wesen als bozgherlijck / ende minder als godlijck: wilt ghy dit nu den naem gheben van een religieus verfoeck / 't is my al een dinghen.

Peenius. De redenen die Hazart soeckt te declinieren, staen noch vast, ende onbeweghlijck.

Antw. Welcke zijn die?

Peenius. 1. De Heyligen Willen van ons niet religieuslijck aengheroepen worden, om dat sy weten dat die eere Gode alleen toe-komt.

Antw. Siet hier loopt Peenius noch eens tot de wyse van aenroepinghe / eer hy goet ghemaect heeft dat men den Heylighen niet en mach aenroepen; want 't is seker / dat in dit dispuyt niet alleen de questie en is / Of men den Heylighen religieuslijck mach aenroepen / maer oock selfs / Of men se absolutelijck mach aenroepen: want mach men se absolutelijck niet aenroepen / te verghesijf dispueteert men van de maniere: mach men se aenroepen / soo is 't daer nae tijdt te disputeren van de maniere. Nu is hier alleen de questie / of dit wel volghet: Men mach absolutelijck verfoecken de ghebeden der levende, Ergo men mach absolutelijck verfoecken de ghebeden der Heylighen. Ende alsoo wil ick uwe redenen niet declinieren / ghelijck ghy seggt / maer ter contrarien disputeren / ghelijck men moet doen / om gheen brodders werck te maken / dat is / eerst disputeren van de sake selve, daer nae van de maniere; ofte eerst van de Thesis, en daer nae van de hypothesis, ghelijck in alle disputen / ende scholen ghebruyckelijck is.

Doeh / dat ick hier bozen ghedisputeert hebbe van de Religieuse aenroepinghe, of vande maniere, daer toe hebt ghy my self ghedwonghen / om dat ghy gheen oorden en hondt / maer alles brodt / ende menghelt onder malkanderen / ende soo worde ick ghenootsacht / teghen de regheis van goede disputen / uwe boetsappen te volghen.

Nu loochene ick / dat de eere die wy den Heylighen in de aenroepinghe toedraghen Gode alleen toekomt: want

want twee Schrifuren die saengaende zijn ban up hier horen gaatschelyck te niere ghedaen. Iae boven hebbe ick gheseyt / dat men Godt soude ontroep / indien men hem gabe de eere / die syne dienaeren alleen toekomt.

Peenius. Laet'er slechts eene plaetse uyt de H. Schrifuer voort-ghebra. ht werden , de welke dit seght dat de Heylighen met Christo heerschende in den Hemel van ons willen aengheroepen zijn.

Antw. Laet'er slechts eene plaetse uyt de H. Schrifuer nootghebracht werden / de welke dit seght / datmen de spraeckeloose kinders mach doopen dit houdt ghy nochtans voor goet / oock sonder een enigh exempel van de Schrifure / waarom sou den wy dan de aenroepinghe der Heylighen niet moghen voor goet houden / daer wy soo vele exempelen van hebben in de Schrifure / ofte uyt-gedruecte / ofte door consequentie / soo boven te staen is.

Peenius. De reden , waer mede Hazart sijn voorstel bevesticht, is dese : *Om dat de Heylighen nu enghelyck aen de liefde hebben, dan sy hadden in't leven.*

Antw. Wy wuicht dat dese reden niet quaet is. Zyt ghy dan niet ghedacht ick i ghene ghy ghiegh hebt pag 81. te weten dat Christi liefde t' onswaerts meerder is als van eenighe Heylighe , waer uyt ghy wilt besluyten datmen Christum moet aenroepen : hier segghe ick ; is de liefde Christi tot ons meerder als van eenighe Heylighe / soo hebben dan de Heyligen oock eenighe liefde tot ons / ghelyck als dan uyt de meerdere liefde Christi besluyt zijnder aenroepinghe / waerom en moghen wy uyt de mindere liefde der Heyligen / niet besluyten eenighe mindere aenroepinghe ?

Peenius. Maer wy keeren dit argument om : want hoe de liefde der Heyligen meerder , ende volmaeckter is tegen Godt , ende den menschen . soo veel te meer begheeren sy dat Godt alleen religieuslijck aengheroepen werde, ende willen ons gheen occasie tot sondighen gheven.

Antw. Ick loochene dat sy ons occasie gheben

sondighen / wanneer sy van ons Religieuslyck wil-
len aengheroepen worden: want ick hebbe mer de
beraeninghe van uwe argumenten / ende ander-
sins / hier bozen ghetooont / datter gheenen schijn
en is van sonde / veel min van afgoderij / in onse
aentoeplinghe der Heylighen / niet meer dan als Paulus
versocht heeft de ghebeden der lebende.

Peccius. De Heylighen hier op aerden noch levende en
hebben niet willen Religieuslyck aengheroepen zijn, ghelijck
dat te voren bewesen is, veel min nu afghestorven zijnde, ende
inden Hemel heerschende.

Antw. **Ten volght niet.**

Peccius. Sy en begheeren niet ghe-eert te worden met
den roof der Goddelijcker glorie, de wijle sy nu onghelijck
meerder liefde hebben tot *Godt*, dan sy hadden in't leven, de
sonde noch onderworpen zijnde.

Antw. **Wanneer ghy ons sult bewesen hebben / dat
onse aentoeplinghe der Heylighen / is eenen roof der
Goddelijcker glorie, dan sullen wy uwe slot-reden
toestemmen: maer ghy roept gheduerigh Triumph,
als of alles booz u ghewonnen / ende bewesen waer /
er ghy victorie hebt.**

Wy segghen dan noch eens dat ons aentoeppen
der Heylighen / gheene Goddelijcke eere en is.

Peccius. Dat de Heylighen, ghelijck Cyprianus seght lib.
*de Mortal. wel gherust sijn van hare onsterffelijckheyt, ende be-
sorgt voor onse welvaert, staen wy toe, maer daer uyt en
can niet besluten worden dat sy Religieuslyck sijn aen te bid-
den.*

Antw. **Hier uyt kan seer wel besluten worden / dat
wy hare ghebeden moghen versoeken tot onse wel-
vaert: want ghelijck wy de lebende dit moghen
vraeghen / als wy weten dat sy booz onse welvaert
besorgt sijn / soo moghen wy / jaer noch meer / dit
vraeghen van den Heylighen aenghesien dat ghy ons
toestaet met Cypriano, dat sy niet'er daet, besorgt sijn
voor onse welvaert: Nu dat de wijse van aentoeplinghe
uyt dit anteceden alken niet en volght / dat is waer /
want sy volght uyt verscheyden oorzaccken / ende
redenen al samen ghenomen.**

E e

Peccius.

Peenius. Seght ghy dat sy mer hare ghebeden ons willen helpen, wy en spreken het niet teghen, maer wy ontkeeren dat hier uyt mach besloten werden, dat sy oock Religieuslyc moghen aengheroepen werden.

Antw. **En wy bekennen dat mede/dat wy dit antecedens:** De Heylighen willen ons helpen, innediarich niet en volghet de Religieuse aentoeppinge: want die volghet wy een ander fondament / naemelyc raeckende de qualiteyt / ende weerdigheyt van hare personen / maer wy segghen ende bewijzen dat hier wy volghet dat men absoluteijck, sonder de wyse aen te sien / hare hulpe verfoecken magh / dooz de ghebeden / die sy stozten by Godt, ghelijckamen dat magh doen ten opsichte van de lebende.

Seght wy dan eens / indien men de Heylighen niet Religieuslyck aenteyt / soudemen op eene andere maniere haer ghebeden wel moghen verfoecken? want seght ghy?

Peenius. Pag. 272. De Heylighen en kunnen, noch en moghen niet Religieuslyck aengheroepen werden.

Antw. **Ich loochene het.** Dit is net petitio principii. Want het aentoeppen der Heylighen / en is gheen Goddelijcke eere / maer meerder als menscheijcke / ende minder als Goddelijcke.

Peenius. Voor eerst om dat Godt nergens gheboden heeft den Heylighen Religieuslyck aen te roepen.

Antw. **Ergo sy en kunnen / noch en mogen niet religieuslyck aengeroepen werden** Nego consequentiam. **Om dit te moghen doen / t is ghenoegh dat het wy haer zy.**

Peenius. Godt en beloofst nergens dat sy sullen verhoort werden, die hen aentoeppen.

Antw. **Ghy en hebt tot noch toe niet bewesen dat hier toe eene belofte Godts noodt / sacchelijck is.** En daerom loochene ick mede / dat men den Heylighen niet aentoeppen en magh / om dat'er gheen belofte Godts en is van verhooringhe.

Peenius. Nergens is een gheprobeert exempel.

Antw. **De exempel en hebben wy boven ghesien.** **Dit altemael hebben wy nu van u soo dieckmalig ghy**

ghehoort / sonder betwijfen / dat de leser / gheloove
 ick / ober dit praeten vermoeyt wordt.

Peenius. Ten en is oock merghens verboden seght Cornel.
 Hazart pag. 73. doch hy derst alles seggen dat hem binnen
 komt.

Antw. Indien der ergens een uyt ghedruckt ver-
 bodt hier van is in de H. Schrifure / wijst my de
 plaetse aen.

Daer en boven past op uwe' eyggen selven / i ghe-
 ne gh' my ten onrecht toeschryft: want ghy seght
 hondert dinghen / soo als sy u hinnen komen / sonder
 eenighe preuben: Hoe menichmael hebt ghy ghe-
 seyd / dat de Heylighen sou en moeten alwetende, al-
 omte ghen woordigh, ende almachtigh sijn om aenghe-
 torpen te worden / welck ghy nochtans noyt ghe-
 probeert hebt.

Peenius. Daer en is niet dat in Godts woordt meer ver-
 boden wort.

Antw. Toont my maer een plaetse uyt het Woordt
 Gods, daer onse aentoeplinghe der Heylighen ver-
 boden wordt: Want al wat ghy praet van het aen-
 roepen / ende dienen der afgoden / en raecht in het
 minste het aentoeppen der Heylighen niet / ten sy dat
 ghy ons te bozen uyt Schrifure oertuyghe / dat
 onse Heylighen afgoden sijn / ende haer aentoeppen /
 afgoderije / dat hebt ghy menighmael gheseyt / maer
 noyt bewesen.

Peenius. Jac seght hy, de voor gaende exempele, ende
 bewijfen, thoonen opentlijck dat het gheoorlooft is.

Antw. Is het niet soo?
 Peenius. Maer onse antwoorde op de selve thoont opent-
 lijck dat hy sulckx valscheelijck roemt.

Antw. Waer alle mijne boozgaende weder-leggingen
 van uwe antwoorde / Schrifuren / redenen
 en bewijfen u bonen opentlijck dat ick my niet val-
 schelijck ghevoemt hebbe. Spreekt dan / als ghy
 uwe Repliquen hier op sult ghedaen hebben: en
 thoont my een verbodt van de aentoeplinghe der
 Heylighen.

Peenius. Ten anderen soo sijne verstecken van die dingen,

die in't object der Religieuſe aenroepinge nootſakelijck roeyſcht worden.

Ick hebbe boven ghehoont dat ghy niet eene enkele Schrifture-plaetſe hebt vooz gheſtelt / up te welke dit volghet.

Peenius. Sy en ſijn niet alwetende, noch herten kennen, noch al-om teghenwoordigh, noch almachtigh.

Antw. Dese condittien / ſoo wy in't vooz garen gheſien hebben / en ſijn gheenſints nootſakelijck tot de aenroepinghe der Heylighen / en daerom loochren ſich de conſequentie.

Peenius. Sy en zijn gheen ghevers der Goddelijcke weldaden.

Antw. Sy en ſijn gheen ghebers der Goddelijcke weldaden / als princepale oorſaken, dat is wart / als instrumenten Gods, dat is onwacrachigh. Ergo ſy en moghen niet aengheroepen worden / nego conſequentiam.

Peenius. Wy en connen oock onſe ghebeden tot haer begriip in den Hemel niet op brenghen, noch ſy en connen in den Hemel niet verſtaen wat op aerden gheſchiedt, ende ghedaen wort.

Antw. Waer ſtaet dat gheſchreven? oft hoe twijſt ghy dat? incypt ghy dan dat de Heylighen in den Hemel niet verſtaen en ſien / noch en hoozen / alſo wy arme menſchen op aerde?

Peenius. Hazart ſeght, dat ſy ons kunnen helpen, aengien dat ſy nu meer vermoghen in't Vader landt, dan ſy vermochten in't ballinckſchap: Wy antwoorden, dat niemant alſoo en magh aengheroepen worden, om een meerder vermoghen, maer om een oneyndighe macht, ende vermoghen.

Antw. Wy antwoozden niet alleen dat dit twijſch is / maer wy hebben oock boven contrarte ghebyont dat'er niet een Schrifture can byghebracht werden daer gheſeydt wort / dat tot de aenroepinghe der Heylighen / een oneyndighe macht, ende vermoghen verſeycht word.

Peenius. De Heylighen en connen niet Religieuſelijck aengheroepen werden ſonder Gode en Chriſto injurie aen te doen.

Antw.

Antw. **Contrarie is in't boozg rende belwesen: ende en seght niet / ghelyck ghy doet / dat ick my valsche-lijck roeme, booz al eer ghy alle mijne weder-leggginghen sulc te nie e ghedaen hebben.**

Peenius Hazart en can hier niet teghen-werpen het ver-foeck van de ghebeden der levende, de wijse dat'er groot onderscheydt is tusschen d' aenspraecke der levende, ende de Religieuse aen roepinghe der af gheitorvene Heyli-ghen.

Antw. **Dacr is onderscheydt aengaende de wijse, maer niet aengaende de sake selve; stemt ons de sake toe; dan sullen wy booz gaen tot de wijse, al-hoe-wel dit nu alreede gedaen is / om dat ghy wy bedwongen hebt / de goede oorden / ende gheschickheyt van dit dis-put te breken.**

Peenius Pag 273. De levende konnen wy versoecken, of door de levende stemme.

Antw. **Dit konnen wy oock doen ten opsichte van de afghestorbene Heylighen.**

Peenius De levende konnen wy versoecken, ofte door brieven, ofte door boden.

Antw. **Als of er ghene andere middelen en waer-ten / als brieven / en boden. Doch / Augustinus seght / dat dese boden tot den Heylighen / zijn / of de Engelen / of de sterbende Heylighen.**

Peenius De afghestorven Heylighen en konnen wy niet Religieuslyck aenroepen, ten zy dat wy h n toe.chrijven al-wetenheyt, waer door, Godt de eere die hem alleen toekomt, ontrocken wordt

Antw. **Hoe dickwils sullen wy dit noch moeten hoozen? dit is nu menighmael gheloochent / ende dooz mijne weder-leggginghen / contrarie belwesen.**

Peenius De Heylighen en weten niet wat dat wy bidden, ghelyck met uyt ghedruckte woorden gheseyt wordt *Esais* 63. 16.

Antw. **De Heylighen weten wel wat wy bidden / ende contrarie en wordt niet gheseyt *Esais* 63. 16. ghelyck ick wijt-loopigh ghetoonc hebbe in mijn Victorie van Roomen van Pag. 82. tot 85. ende van u**

noch niet en is wederlept. Waer 't lust Peenius hier
puer te praeten / met de selfde saecke segher hon-
dertmael te herhaelen / dan synen boeck te verhol-
len.

Peenius. De kennisse des herten wert al om in de Schrift
Godt to. gheschreven.

Antw. Dat hebbe ick u toe-ghestemt: maer in de
Schrift werdt oock gheseyt dat Godt aen Petrus, pa-
ulus, en andere / de ghedachten des herten van andere
menschen beropen haert heeft; dese is ghenoech tot
de aentoeppinghe der Heyligen / ende en is niet van
noode dat sy de herten selve / en dooz haer selven ver-
sien (al hoe twel haer Godt dit oock can mede-deelen)
't is ghenoech dat sy de ghedachten des herten kon-
nen weten dooz de opruberinghe Godts.

Ja ick segghe datse dooz een hoven-natuerlijck
licht / eben de ghedachten des herten konnen sien /
als de Enghelen natuerlijck malkanderse ghedach-
ten sien / wanneer sy teghen malkanderen sprekent
ofte thoont m' contractie: want ick loochene dat
tot de kennisse der herten noodtsaekelijck bereyde
wordt / alverentheyte, ofte al-om-teghenwoordighe-
al-moghentheyte

Peenius. Om te bewijfen dat de Heylighen in den Hemel
kenniss: hebben van't ghene wy in particularien bidden, wert
leer qualijck het exempel der Enghelen voort ghebracht van
Bellarmijn lib. I. de beatitud. anti Cap. 19. segghende *Wan
uyt de Enghelen weten de bekeeringhe der sondaeren, want een
sy hen soo verblijden, ghelijck gheleghet wordt Luc 1. 8.
(15 7.) daer uyt weten oock de Heylighen onse ge-
beden.*

Antw. Waerom is dit exempel der Enghelen seer
qualijck voort-ghebracht van Bellarmijn?

Peenius. Daer is groot ondericheyde tusschen de beke-
ringhe, ende de ghebeden.

Antw. Dat is oock ware/en dat bekenne ick: maer
wan nu boozders?

Peenius. De bekeeringhe des sondaers, die door uytwen-
dighe teekenen verklaert wort, can van den Enghelen ghe-
sien worden.

Antw. Waer sien sp dit? of op de Aerde, of in den Hemel? seght ghy inden Hemel? soo en belet dan de wijde der plaetse niet die daer is ruffche Hemel en Aerde / dat de Enghele sien wat hier omgaet op aerde verbolgens en belet sp oock de Heyligen niet. Seght ghy dat de Enghele die bekeeringhe sien op de aerde? soo bzaegh ick dan / of dese blyfchap oer de bekeeringhe des sondaers alleen sal wesen onder die Enghele inden Hemel, de welke hier op aerde bekeeren? seght ghy dat ja? waer heeft Christus die gheseyt? seght ghy datse oock sal wesen onder de andere Engelen? soo bzaegh ick / hoe die Enghele / die de bekeeringhe des sondaers / niet en hebben ghesien op der aerde / komen te weten? want die blyfchap / seght Christus sal wesen onder de Engelen / niet op der aerden / maer in den Hemel. Gheeft my wat inddel dat ghy begheert / ende ick sal bzaeghen / waerom de Heyligen in den Hemel / door de selve niet en hebben kennisse van onse saken / door de welke de Enghele / (oock die de bekeeringhe des sondaers op aerde niet ghesien hebben) de selve bekomen?

Peenius. Het gebedt 't welck alleenlyck in 't herte geschiet, en wert van gheen ander creature ghehoort, nochte ghesien.

Antw. Het kan gehoozt / ende gesien worden / soo boven bewesen is / wanner ghy pag. 87. seyt / dat de Heylighen het herte niet en kunnen insien: want al-hoe wel Godt gheseyt wort alleen de herten der menschen met'er daet te doozien / hier upt en volghet niet dat hy dese kennisse aen de Heylighen niet en kan mede-deelen / gelijk het niet en volghet / dat'er geen goede Schepselen en sijn / om dat'er gesept wort / dat Godt alleen goet is.

Doch wat seght ghy nu van de nptwendighe ghebden / die met de lebende stemme / ende andere nptwendighe teekenen ghedaen worden?

Peenius. Van de Heylighen die nu in den Hemel sijn, en kan noch de bekeeringhe der sondaers, nochte jemants ghebedt ghehoort worden.

Antw. Waerom niet soo wel als van de Enghele /

len / die in den Hemel sijn / en haer ober de bekeer-
ghe des sondaers verblijden / schoon sy de sere op
aerde niet en hebben gesten : of indien ghy dit loo-
hent / toont my dan / waer dat Christus gelept heeft
dat die blijdschap in den Hemel / alleen sal wesen on-
der die Engheleu / die de bekeeringe des sondaers
op de aerde ghesien hebben.

Wat de uytwendighe Ghebelen aengaet / waarom
en konnen de Heylighen / de selve in den Hemel niet
weten / ghelijck de Engheleu de bekeeringe des son-
daers weten / die sy op aerde niet en hebben ghesien
of soo ghy wederom seght / datse die gesien hebben
op aerde / soo bewijst my dan uyt Schrifture / dat
de blijdschap ober de bekeeringhe des sondaers / in
den Hemel / alleen sal wesen onder de Engelen / die
op aerde verkeeren.

*Peccius. De Engheleu sijn ghedienstighe Gheesten. die van
Godt uytghesonden worden tot dienst der ghener. die de saligheyt
sullen beerven. sy legghen haer roest som ons. sy draghen ons op
handen Heb. 1. 14. Psal. 34. en 91. sy sijn by onse dinghen.
sy sijn onse wachters. onse mede ghesellen. sy sien. en hooren
wat wy doen. en spreken.*

Antw. Soo meent ghy dan / dat de blijdschap die
daer is in den Hemel ober de bekeeringhe des son-
daers / alleen sal wesen / onder de Engelen / die hier
verkeeren op d'aerde: bewijst my dit uyt de woorden
Christi. Want ghy niet : bekent dan / dat dese blij-
dschap oock wesen sal / onder die Engheleu / de welcke
die bekeeringhe des sondaers selfs niet en sullen
gesien hebben ; soo braegh ick dan wederom / doog
wat middel / dese Engheleu in den Hemel / de kennis-
nisse van de bekeeringhe des sondaers bekomen.

Seght ghy dat alle de Engheleu op de aerde verkeere-
ren : soo braegh ick dan / ofse allegaer lamen. ende op
eenen tijt hier op de aerde sijn by ons : seght ghy dat
jae : hoe heeft Daniel dan vooz den thoon Godts so-
menighe duysenden sien staen / en Joannes oock in
hoeck der openbaringhe : seght ghy dat neen : soo
moetender dan menighe duysent sijn die de bekeer-
tinge des sondaers / de welcke by exempel / ghesiet

In Nederland / niet en sien op de aerde: ende alsoo
 konit myne bozighe vraghe wederom / of oock die
 Engelen (staende dooz den thoon Godts / ende op
 dien tijt / als de bekeeringhe des sondaers ghesche-
 de / niet en waren op d'aerde) blijdschap sullen be-
 drijven over die bekeeringhe? seght ghy dat neene
 bewijst het upt de woorden Christi: seght gy dat sae?
 soo sullen sy dan blijdschap bedrijven over eene sake/
 die selfs niet ghesien hebben: vraghe dan dooz-
 ders / dooz wat middel sy dese kennisse bekomen?
 Oheest my den middel die 't u belieft / den selven sal
 konnen toeghepast worden op de kennisse der afge-
 storvenen Heylighen: Ende alsoo is het argument
 van Bellarmin soo bondigh / ende bestanbigh / dat ick
 hier dooz u gheen oprukomen en sie.

Peenius. De afghestorvene Heylighen rusten in den He-
 mel, en van hen en wert niet dierghelijckx gheseght.

Antw. Sy rusten / 't is warr / ergo sy en hebben
 geen kennisse van onse saken / 't en volghet niet: van
 haer en wort niet gheseght / datse by ons sijn &c.
 genomen / hier upt en volghet mede niet datse die
 kennisse niet en hebben / want de Engelen / die oock
 de bekeeringhe des sondaers niet en hebben ghesien
 op de aerde / hebben daer van kennisse in den hemel /
 ergo de selve konnen de Heylighen hebben / schoon
 sy by ons niet en sijn / noch onse wachters &c.

Peenius. De Heylighen en konnen niet sien, noch hooren
 wat op aerden gheschiet, of gheseght wort.

Antw. Waerom niet? waerom en konnen sy niet
 even kennisse hebben daer van / ghelijck die Engelen
 die welke kennisse hebben in den hemel van de
 bekeeringe des sondaers / al-hoewel sy de selve niet
 ghesien hebben op aerde / ofte wel bewijst my upt
 de woorden Christi, dat dese Engelen gheen blijds-
 chap en bedrijven over de bekeeringhe des son-
 daers.

Die loochene tekst / dat de Heylighen niet en konnen
 hooren / dat is / verstaen, ofte weten (want sy en hebben
 geen lichamelijck ghehoor) 't gene hier omgaet / en
 de gheseght wort op aerde. Seght my eens warr-

om en konnen de Heylige Zielen dooz het boden-
ruerlijk licht niet sien vanden Hemel op daer
aenghesien dat de sterflijke menschen dooz haer
ruerlijk ghesicht vande aerde sien de hoogde der
sterren / ende souden sien / al warese noch veel
hoogher.

Peenius. Of schoon de Heylighen onse ghebeden wilen
nochtans en soude niet volghen datse Religieulycck zijn
te bidden

Antw. 'T en soude niet volgen npt dit argument
alleen / dat is waer / npt alle mijne redenen / ende
argumenten samen ghenomen / (namelijck npt de
qualtrept van hare personen) dat is valsck.

Peenius pag. 274. Soo souden dan de levende Heylighen
die by onse ghebeden tegenwoordigh sijn, oock Religieulycck
aengheroepen moghen worden.

Antw. Ick hebbe nu diekwils gheseyt / ende
wesen / dat dit niet en volghet. Ende schoon
dit toefont / wat ongherijmtheit waer daer int

Peenius. Daer leght dan der *Catholijcken Aebillen* ver-
ghen, ende overwonnen

Antw. 'Ter contrarien hy is nu soo bersterck / en
steecht soo dapper sijn hoozen op / dat ick niet en
sie / dooz wat middel / ofte beantwoordinghe de
ve komen ghezoken worden / indien Peenius maect
mijne voetschappen wilt houden / ende niet loopen
in 't wilt / ende pdele uytbluchten soecken / ghesicht
hy nu diekwils gedaen heeft. Hier mede come ick
tot u volgende Capittel 21. daer ghy handelt vande
kennisse der Heylighen. Laet ons sien hoe ojn de
Schriftuer plaetsen herbedicht / die van de uwe
ghen dese kennisse ghesicht worden.